

7. *Hryschuk N.I.* (2019) Peculiarities of investing in the development of agriculture under conditions of increased competition. [Peculiarities of investing in the development of agriculture under conditions of increased competition] *Economy. Finances. Management: topical issues of science and practice: coll. of science Ave. VNAU*. No. 6. - pp. 174-183; 8. *Datsii O.I.* (2011) Financial support of innovations in the agro-industrial complex of Ukraine [Financial support of innovations in the agro-industrial complex of Ukraine]. *Problems of investment and innovation development*. No. 1. - pp. 65-76; 9. *Xiaogeng Niu, Meiyu Liu, Zhenxing Tian, and Anguo Chen.* (2022) Research on the Impact of Agricultural Financial Support on Agricultural Carbon Compensation Rate. *Sustainability* 14, 13892. URL: <https://doi.org/10.3390/su142113892> (date of application: 06.01.2022) (in China); 10. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine [Ministerstvo ahrarynoi polityky ta prodovolstva Ukrainy] URL: <https://minagro.gov.ua/pidtrimka>

УДК: 336.143.01

DOI: 10.36919/2312-7812.1.2023.101

С.М. Дзекунов

ВИДИ, ПРИНЦИПИ ТА ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Досліджено актуальні питання визначення видів та принципів бюджетно-податкової політики в умовах глобалізаційних процесів в період воєнного стану. Встановлено необхідність здійснення бюджетно-податковою політикою високого рівня організації фінансової, регулюючої та стимулюючої функції, забезпечуючи водночас і економічну спроможність держави виконувати покладені на неї функції, і регулювання економічних процесів у державі та напряму розвитку економічної системи. Визначено залежність застосування видів бюджетно-податкової політики від умов, у яких перебуває економічна система країни, та цілей, поставлених перед урядом, що приймає рішення в умовах глобалізаційних процесів сучасності.

Аргументовано, що особливості бюджетно-податкової політики в контексті глобалізаційних процесів зумовлюють потребу пошуку нових способів реагування на сучасні виклики, здійснення заходів із вирівнювання і пом'якшення негативних наслідків та забезпечення економічного відновлення. Проаналізовано комплексний та узгоджений підхід до постійного вектору відновлення в умовах війни та оперативного реагування на поточний економічний стан шляхом застосування оптимальних умов оподаткування та якісного адміністрування бюджетно-податкової політики.

Current issues of defining the types and principles of budget and tax policy in the conditions of globalization processes during the period of martial law are studied. The necessity of fiscal, regulatory, and stimulating functions of the high level of the organization's fiscal, regulatory, and stimulatory functions was established by the budget and tax policy, ensuring at the same time the economic capacity of the state to perform the functions assigned to it, and the regulation of economic processes in the state and the direction of the development of the economic system. The dependence of the application of types of budget and tax policy on the conditions of the country's economic system and the goals set for the government, which makes decisions in the conditions of modern globalization processes, is determined.

It is argued that the peculiarities of the budget and tax policy in the context of globalization processes lead to the need to find new ways to respond to modern challenges, implement measures to equalize and mitigate negative consequences and ensure economic recovery. A comprehensive and coordinated approach to the constant vector of recovery in war conditions and prompt response to the current economic situation through the application of optimal taxation conditions and high-quality administration of the budget and tax policy is analyzed.

Ключові слова: державний бюджет, податкова політика, глобалізація, фінансова політика, принципи фінансового регулювання, види бюджетно-податкової політики, особливості фінансової політики під час війни.

Keywords: state budget, tax policy, globalization, fiscal policy, principles of fiscal regulation, types of budget and tax policy, peculiarities of fiscal policy during the war.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах воєнного часу податкове законодавство змінюється дуже динамічно і продовжує змінюватись. Як ніколи, актуальне питання бюджетно-податкової політики України, оскільки усі війни у першу чергу є війнами економік. Бюджетно-податкова політика України, в першу чергу спрямована на адаптацію податкового навантаження та введенню ефективних фінансових інструментів в умовах війни, що спрямовані на створення умов для відновлення економічного середовища та розвитку економіки під впливом військової агресії. Побудова системного та ефективної бюджетно-податкової політики неможлива без всебічного дослідження її видів, принципів та особливостей з урахуванням динамічної зміни зовнішніх факторів впливу в контексті глобалізаційних процесів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження видів, принципів та особливостей бюджетно-податкової політики присвячено значну кількість науково-дослідних робіт вчених. Серед них — праці Андрущенко В. Л., Василика О.Д., Мельник В. М., Куценко Т. Ф., Лук'яненко І. Г., Прокопенко Н. С., Соколовської А. М., Тимошенко А.О. та багато інших.

МЕТА СТАТТІ

Метою дослідження є проаналізувати та обґрунтувати визначення видів, принципів та особливостей бюджетно-податкової політики в сучасних умовах її реалізації в контексті глобалізаційних процесів.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Бюджетно-податкова політика в контексті глобалізаційних процесів існує в умовах війни за незалежність та суверенітет держави. Особливості національних тенденцій бюджетно-податкової політики зумовлені світовими закономірностями функціонування воєнних фінансів, що дозволяє виявляти вектори модифікації та адміністративного цілеспрямованого коригування діяльності державних органів із використанням податкової та бюджетної систем для реалізації конкретних напрямів їх реалізації виключно в інтересах громадян, суспільства і держави.

З початку повномасштабної війни бюджетно-податкову політику переорієнтовано на ведення збройної боротьби з агресором та фінансування соціально-економічних потреб країни. Структура фінансування відображає першочергове фінансування військових потреб. Принципи функціонування воєнної бюджетно-податкової політики радикально відрізняються від принципів фінансової політики мирного часу, що спри-

чиняє необхідність радикальної трансформації державних фінансів з початку ведення військових дій.

Загалом у період збройної боротьби з агресором ключовими завданнями для всіх гілок влади та прогресивних членів суспільства є забезпечення безперебійного функціонування державних фінансів і виконання державою її ключових функцій, пріоритети спрямування фінансово-економічних ресурсів на обороноздатність, підтримка економічної діяльності та утримання макрофінансової стабільності в країні. Тому необхідно здійснювати виважену політику державного регулювання економікою.

Бюджетно-податкова політика використовується з метою згладження економічних коливань, тому для досягнення цілей уряд може використовувати різні види бюджетно-податкової політики: залежно від економічної кон'юнктури (стимулююча, обмежувальна) або залежно від впливу бюджетно-податкових інструментів (дискреційна (одномоментна), не дискреційна (автоматична)) [8, с. 23].

Рис. 1. Види бюджетно-податкової політики

Вибір видів фіскальної політики вказує на стратегічні цілі національної політики, залежні від економічної ситуації.

Стимулююча фіскальна політика (фіскальна експансія) здійснюється у період спаду економіки. У короткостроковому періоді спрямовується на подолання кризи в економіці, а у довгостроковому періоді послаблення податкового тиску може спричинити розширення пропозиції факторів виробництва і зростання економічного потенціалу. Характерним для стимулюючої фіскальної політики є зміна структури державного бюджету у бік виробничого сектора економіки, збільшення державних закупівель та зниження податків.

В короткостроковому періоді заходи обмежувальної бюджетно-податкової політики (фіскальної рестрикції) дають змогу уповільнити темпи інфляції ціною зростання рівня безробіття і скорення обсягу виробництва. У довгостроковому періоді збільшення податкового тиску може викликати стійке зниження сукупної пропозиції і активізації ефектів механізму стагфляції, що за умов пропорційного зменшення державних витрат за всіма статтями бюджету призводить до значного скорочення державних інвестицій в ринок праці. Стимулююча податково-бюджетна політика здійснюється у разі значної інфляції і характеризується зміною структури державного бюджету на користь соціального сектора економіки, зменшенням державних закупівель та підвищенням податків.

За умов дискретної фіскальної політики уряд свідомо маніпулює податками та держаними витратами з метою зміни реального обсягу національного виробництва та зайнятості, контролю за інфляцією та прискоренням економічного зростання. Для дискретної бюджетно-податкової політики характерно втілення програм громадських робіт та програм, пов'язаних із витратами держави, здійснення перерозподільних програм трансферного типу, циклічні зміни рівня податкових ставок. Стимулюючи зміни у фіскальних інструментах, уряд активізує взаємопов'язані економічні процеси, а саме: зміна сукупного попиту, зміна кон'юнктури ринку, зміна рівня ціни, зміна очікувань прибутку у суб'єктів господарювання, зміна обсягів виробництва, зміна рівня зайнятості, зміна доходів економічних суб'єктів тощо.

Недискреційна (автоматична) фіскальна політика полягає у дії вмонтованих стабілізаторів, які забезпечують природне пристосування економіки до фаз ділової кон'юнктури. Автоматичні (вмонтовані) стабілізатори — це такі механізми в економіці, дія яких зменшую реакцію ВВП до зміни сукупного попиту. Автоматичними стабілізаторами є автоматична зміна податкових надходжень при прогресивній системі оподаткування — система податків прогресивно залежить від особистих доходів та доходів підприємств. Якщо обсяг виробництва зменшується, то автоматично зменшуються і податкові ставки. Автоматичними стабілізаторами також являються допомога на випадок безробіття, соціальна допомога та інші соціальні трансфери [8, с. 28].

Дискреційна політика та політика автоматичної стабільності є сторонами взаємопов'язаної бюджетно-податкової політики, що доповнюють одна одну. Податки завдяки своїй здатності автоматично змінювати величину фінансових надходжень до бюджету у відповідності до потреб стабілізації економіки мають властивості вмонтованих стабілізаторів. Однак ступінь вмонтованої стабільності економіки залежить від величини циклічних бюджетних дефіцитів і надлишків, які виконують функції автоматичних амортизаторів коливань сукупного попиту.

Таким чином, бюджетно-податкова політика полягає у державному регулюванні перерозподілу продукції і є вагомим інструментом державного регулювання економікою і вимагає всеоплюючого планування, аналізу, оцінки і контролю при застосуванні ефективних стратегій державного регулювання та підвищення результативності діяльності сектора державного управління.

Поточна економічна ситуація в Україні вимагає проведення активної дискреційної бюджетно-податкової політики. Бюджет повної зайнятості, або стандартизований бюджет, формується пристосуванням фактичного бюджетного дефіциту або профіциту з метою уникнення автоматичних змін у податкових доходах таким чином, щоб визначити, якою є дискреційна бюджетно-податкова політика — експансійною, нейтральною чи протидіючою [4, с. 20; 10, с. 220].

Міністерством фінансів залежно від економічних умов, поставлених цілей і мети застосовує різні види бюджетно-податкової політики, а саме: експансійну, протидіючу або нейтральну.

Експансійна бюджетно-податкова політика, або дефіцитне бюджетне фінансування полягає в підвищенні державних видатків або скороченні податків з метою виводу економіки з рецесії чи високого рівня безробіття шляхом використання бюджетного дефіциту. Автором концепції дефіцитного фінансування, що спрямоване на стимулювання економічного зростання, є Лернер [9]. В основі цієї концепції лежать принципи

функціональних фінансів, що передбачають оцінювання ефективності конкретних заходів політики за їх здатністю досягати визначених цілей [11, с. 161]. За Лернером [9] бюджетно-податкову політику треба здійснювати таким чином, щоб досягнути такого рівня випуску товарів і послуг, який відповідає рівню повної зайнятості, а також зберегти цінову стабільність незалежно від того, підвищують чи скорочують ці заходи державний борг.

Характер бюджетно-податкової політики зумовлює структурні зміни у державному бюджеті, включаючи можливість утворення дефіциту (профіциту) бюджету. Теоретично використання дефіцитного фінансування в окремих ситуаціях цілком виправдане, хоча варто брати до уваги і його негативний вплив [8, с. 52]. Вважається, що дефіцит бюджету, викликаючи розширення грошового обігу, зумовлює зростання виробництва. Заміщення приватного попиту на гроші державним досягається через реальне зростання економіки, низьку відсоткову ставку за кредитами та розширення пропозиції грошей [4, с. 27-28].

Контраргументом щодо стимулюючого ефекту експансійної політики є ефект витіснення. Він обумовлений тим, яким чином відбувається фінансування бюджетного дефіциту. Джерелами фінансування можуть бути державні запозичення, зокрема, через емісію облігацій або через грошову емісію. В результаті здійснення державних запозичень відсоткові ставки на ринку можуть зростати внаслідок вищого попиту на кредит. Такий ефект призводить до зниження приватного споживання, наслідком чого є нижчий сукупний попит на ринку, що суперечить меті бюджетного дефіциту [9, с. 224]. Лернер (1951) зазначав, що створення додаткових грошей є більш експансійним і більш інфляційним засобом дефіцитного бюджетного фінансування, ніж запозичення. Оскільки запозичення обумовлює зниження ліквідності в економіці, тоді як наслідком створення грошової маси є підвищення ліквідності [9, с. 25].

Протидіюча бюджетно-податкова політика спрямована на обмеження негативних ефектів економіки. Її інструментами є скорочення державного споживання або підвищення податків через використання інструменту бюджетного профіциту. Протидіюча політика може бути ефективною, коли сукупний попит є завищеним, наприклад, коли виникає інфляція попиту і необхідно її контролювати шляхом обмеження сукупного попиту [2, с. 2, 3, с. 216]. За Макконелом і Брю [10, с. 216], акумулювання бюджетного профіциту має більший анти-інфляційний ефект, ніж його використання з метою погашення державного боргу. Відповідно до вбудованого стабілізатора, податкові доходи автоматично збільшуються з розширенням виробництва в періоди економічного зростання, і внаслідок зростання податків витрати домогосподарств та підприємців скорочуються, розширення економіки обмежується, що, в свою чергу, рухає бюджет від дефіциту до профіциту. Таким чином, високий рівень виробництва автоматично генерує протидіючий бюджетний профіцит [9, с. 216-219].

Нейтральна бюджетно-податкова політика не впливає на рівень економічної активності, оскільки вона застосовує збалансований бюджет, де видатки дорівнюють доходам бюджету. Слід зауважити, що бюджетно-податкова політика державних та місцевих органів влади часто є проциклічною, тобто вона швидше погіршує, ніж коригує рецесію чи інфляцію, підсилює економічні коливання. На противагу їй, контрциклічна бюджетно-податкова політика зменшує економічні коливання [9, с. 224]. Також існують проблеми внутрішнього лагу (час між шоком в економіці та дією політики, яка

є відповіддю на цей шок) та зовнішнього лагу (час між заходом політики та його ефектом), що можуть призвести до неефективності в стабілізації економіки. Якщо монетарна політика має тривалий зовнішній лаг, то бюджетно-податкова політика — тривалий внутрішній лаг, оскільки фінансові рішення в основному здійснюються державними інституціями шляхом публічних обговорень бюджетних та податкових законів [11, с. 363].

Суть змісту бюджетно-податкової політики в умовах глобалізаційних процесів, як інструменту регулювання багатогранна і багатоаспектна, має комплексний характер та неоднозначну природу. Тому необхідно існує необхідність формування бюджетно-податкової політики відповідно принципів, затверджених на законодавчому рівні. Для громадян України дуже важливим є факт існування принципів бюджетно-податкової політики, а також реальні результати від їх дії навіть при прояві негативних тенденцій після початку збройної агресії по відношенню до України.

Зміцнення державних фінансів в Україні реалізовано шляхом застосування основоположних принципів бюджетно-податкової політики: єдності, збалансованості, повноти, обґрунтованості, ефективності, результативності, субсидіарності, цільового використання, справедливості, неупередженості, публічності і прозорості. Формування державного бюджету у 2023 році засноване на принципах реалістичності (всі видатки підтверджені доходами, що відображають те, які надходження реально зможе забезпечити наступного року економіка без тотального підвищення податків), прозорості (прогноз доходів бюджету перевірений та підтверджений незалежними експертами та представниками громадянського суспільства, що робить процес бюджетування справді прозорим), чіткому визначенні пріоритетів (визначено конкретні сфери, які отримають пріоритетну увагу та фінансування — обороноздатність, соціальні стандарти, освіта, охорона здоров'я, дипломатія, створення Дорожнього фонду, енергоефективність, культура і децентралізація), з розрахунком на майбутнє зростання (середньострокове (на три роки) публічне планування бюджету з прогнозом на поступове зростання і відновлення економіки дозволить проводити системні глибокі реформи, підвищити інвестиційну привабливість та покращити бізнес-клімат).

На законодавчому рівні згідно статті 7 Бюджетного кодексу України та статті 4 Податкового кодексу України бюджетно-податкова політика визначена системою заходів (законодавчих актів, адміністративних рішень) у сфері фінансів для ціле-спрямованого впливу держави на розвиток національної економіки згідно принципів бюджетної та податкової політики. Розгорнута характеристика принципів бюджетної та податкової політики наведена у таблиці.

Таким чином, бюджетно-податкова політика здійснює фінансову, регулюючу та стимулюючу функції, забезпечуючи водночас і економічну спроможність держави виконувати покладені на неї функції, і регулювання економічних процесів у державі та напряму розвитку економічної системи. Шляхи її застосування тісно взаємопов'язані із глобалізаційними процесами, в яких перебуває економічна система країни, та цілей, поставлених перед урядом, що приймає відповідні рішення.

Таблиця.

Характеристика принципів бюджетно-податкової політики

№ п/п	Принцип бюджетно-податкової політики	Характеристика
I.	Принципи бюджетної політики	
1	Єдності бюджетної системи	Означає існування єдиного розрахунку доходів і видатків кожної ланки бюджетної системи. Принцип забезпечується єдиною правовою базою, бюджетною класифікацією, формами бюджетної документації, погодженими принципами бюджетного процесу, грошовою системою, соціально-економічною політикою.
2	Принцип збалансованості	Повноваження на здійснення витрат бюджету, які повинні відповідати обсягу надходжень до бюджету на відповідний бюджетний період.
3	Принцип самостійності	Державний бюджет України та місцеві бюджети є самостійними. Держава коштами державного бюджету не несе відповідальності за бюджетні зобов'язання органів місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування коштами відповідних місцевих бюджетів не несуть відповідальності за бюджетні зобов'язання одне одного, а також за бюджетні зобов'язання держави. Самостійність бюджетів забезпечується закріпленням за ними відповідних джерел доходів бюджету, правом відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування визначати напрями використання бюджетних коштів відповідно до законодавства України самостійно і незалежно одне від одного розглядати та затверджувати відповідні місцеві бюджети.
4	Принцип повноти	Полягає у відображенні в бюджеті усіх надходжень та витрат бюджету, що здійснюється відповідно до нормативно-правових актів органів державної влади та місцевих органів.
5	Принцип обґрунтованості	Формування бюджету на реалістичних макропоказниках економічного і соціального розвитку України та розрахунках надходжень бюджету і витрат бюджету, що здійснюються відповідно до затверджених методик та правил.
6	Принцип ефективності	При складанні та виконанні бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення цілей, запланованих на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки, шляхом забезпечення якісного надання публічних послуг при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів.
7	Принцип субсидіарності	Розподіл видів видатків між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами ґрунтується на необхідності максимально можливого наближення надання публічних послуг до їх безпосереднього споживача.
8	Принцип цільового використання	Бюджетні кошти використовуються тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями та бюджетними асигнуваннями.

№ п/п	Принцип бюджетно-податкової політики	Характеристика
9	Принцип справедливості і неупередженості	Будується на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами.
10	Принцип публічності та прозорості	Інформування громадськості з питань бюджетної політики, складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролю за виконанням державного бюджету та місцевих бюджетів.
11	Принцип відповідальності	Кожен учасник процесу несе відповідальність за свої дії або бездіяльність на кожній стадії бюджетного процесу.
II	Принципи податкової політики	
1	Принцип обов'язковості	Загальність оподаткування. Кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені законом податки та збори, платником яких вона є.
2	Принцип рівності	Рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу.
3	Принцип правомірності	Невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства, презумпція правомірності рішень платника податку в разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу.
	Принцип збалансованості	встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями.
	Принцип соціальної справедливості	Установлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків.
	Принцип економічної обґрунтованості	Установлення податків та зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування.
	Принцип нейтральності оподаткування	Установлення податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків.
	Принцип стабільності	Зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року.

№ п/п	Принцип бюджетно-податкової політики	Характеристика
	Принцип рівнозначності та пропорційності	Рівномірність та зручність сплати, установлення строків сплати податків та зборів, виходячи із необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів для здійснення витрат бюджету та зручності їх сплати платниками.
	Принцип єдиного підходу до встановлення податків та зборів	Визначення на законодавчому рівні усіх обов'язкових елементів податку.

Джерело: [за 1; 7].

З початком повномасштабної війни обсяг державних видатків і бюджетного дефіциту відображають підвищення частки держави та її переорієнтацію на першочергове фінансування військових потреб. Деструктивний вплив війни, епідемії та стихійних лих змушує уряд держави приймати надзвичайні фінансові заходи, що стрімко збільшує бюджетні дефіцити та державні борги.

Основною особливістю формування бюджетно-податкової політики в контексті глобалізаційних процесів є тенденція переорієнтація пріоритетів державних фінансів на забезпечення ведення збройної боротьби у масштабах, що дозволяють фізичні ресурси країни. Податкові доходи для таких цілей, навіть враховуючи підвищення ставок податків і розширення бази оподаткування, не є достатніми для покриття потреб воєнного часу. Тому дефіцит бюджету відіграє небезпечну роль у воєнній економіці [3]. З початку воєнної агресії проти України в контексті глобалізаційних процесів проявилися наступні особливості бюджетно-податкової політики:

- збільшення сумарних видатків державного бюджету (до 42%) та частки бюджетного фінансування національної безпеки та оборони;
- номінальне зниження доходів бюджету внаслідок зменшення сфери економічної діяльності та надання податкових пільг українському бізнесу;
- активне залучення державних позик і накопичення державного боргу для протидії зниженню податкових надходжень;
- збільшення грантово-кредитної підтримки від зовнішніх офіційних кредиторів як прояв солідарності з Україною провідних держав світу;
- фактичне закриття зовнішніх приватних джерел фінансування для уряду на невідзначений період часу;
- випуск внутрішніх військових облігацій Міністерством фінансів України та залучення емісійних ресурсів центрального банку для підтримання бажаних обсягів розміщення облігацій при слабкій участі приватних інвесторів;
- зниження податкових ставок чи тривале надання податкових пільг населенню і бізнесу, що не перебувають у зоні активних бойових дій;
- суттєве збільшення видатків бюджету в реаліях воєнної економіки, що має критичне значення для збереження життєздатності держави, з умовою дотримання режиму суворої економії бюджетних коштів (надання державних грантів для започаткування малого бізнесу та розбудова цивільної транспортної інфраструктури під час війни (що відбувається зараз в Україні) не мають прецедентів у світовій практиці);

- емісійне фінансування дефіциту бюджету є загальноприйнятим способом фінансування під час війни, однак у країнах, яким вдалося зберегти макрофінансову стабільність частка грошової емісії серед джерел фінансування дефіциту не перевищувала 20% (в Україні станом на початок липня дана частка вже досягла 40%).

Загалом геополітичне становище країни в умовах глобалізаційних процесів привело до повномасштабного російського вторгнення в Україну в лютому 2022 року, що дало початок одній з найбільш масштабних і руйнівних воєн у світі. Вартість збитків та потреб у відновленні вже сягають рекордних величин, а темпи падіння реального ВВП і промислового виробництва перевищують показники більшості країн під час воєн XX – XXI ст. З іншого боку, Україні в 2022-2023 рр. вдалося уникнути макроекономічної дестабілізації та диверсифікувати джерела фінансування видатків, що утримуватиме економіку від подальшого падіння й позитивно впливатиме на перспективи повоєнного відновлення.

ВИСНОВКИ.

Узагальнення наукових підходів в контексті глобалізаційних процесів дозволило уточнити трактування видів поняття «бюджетно-податкової політики» та визначити принципи цілеспрямованої діяльності держави з використанням податкової та бюджетної систем для реалізації визначених конкретних напрямів їх використання виключно в інтересах громадян, суспільства і держави.

Обґрунтовано характеристику принципів бюджетно-податкової політики, що спрямовані на забезпечення підтримки макроекономічної стабільності та виробництво не інфляційного ВВП шляхом зміни підходів до формування бюджету та диверсифікації джерел бюджетно-податкової політики.

Аргументовано перевищення критичного значення емісійного фінансування бюджету України (більше 40%), що вимагає активізації зусиль на дипломатичному фронті для залучення зовнішньої фінансової допомоги і продуманої роботи із внутрішніми інвесторами в державні цінні папери.

Досліджено особливості виникнення нових тенденцій функціонування бюджетно-податкової політики в контексті глобалізаційних процесів, що пов'язані із змінами у макроекономічному середовищі і мають безпосередній вплив на фінансову політику країни.

1. Уманців Ю.М., Міняйло О.І., Косик В.І. Механізм економічної політики: Навчальний посібник. — К.: Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010; 2. Лук'яненко І. Бюджетно-податкова політика України: нові виклики : монографія / І. Лук'яненко, М. Сидорович. — К. : НаУКМА, 2014. — 229 с.; 3. Lerner A. P. The economics of control; principles of welfare economics / A. P. Lerner. — New York : The Macmillan Co., 1944. — 428 p.; 4. Nell E. J. Reinventing functional finance : transformational growth and full employment / E. J. Nell, M. Forstater. — Northhampton, MA : Edward Elgar Pub., 2003. — 347 p.; 5. Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету України: Монографія / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, Т.І. Єфименко та ін.; За ред. М.Я. Азарова. — К.: НДФІ, 2004. — 712 с.; 6. McConnell C. R. Economics : principles, problems, and policies / C. R. McConnell, S. L. Brue. — 16th ed. — Boston : McGraw-Hill/Irwin, 2005. — 733 p.; 7. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2456-17>; 8. Рябушка Л.Б. Бюджетно-податкова політика в системі регулювання економічного розвитку держави / Л.Б. Рябушка, Д.В. Веремчук // Вісник Сумського державного університету: зб. наук. праць. — Суми: Вид-во СумДУ. — 2008. — №3. — С.182-187;

9. *Іванов Ю. Б.* Нагальні проблеми формування державної податкової політики в Україні / Ю. Б. Іванов, К. І. Швабій // *Фінанси України*. — 2017. — № 5. — С. 39-52.
10. *Пасічний М. Д.* Податкова політика України в сучасних умовах / М. Д. Пасічний // *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. - 2016. - Т. 21, Вип. 7(2).
11. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-19#n6>.

1. *Umantsiv, Yu.M., Miniailo O.I., & Kosyk, V.I.* (2010). Mechanizm of economic policy. IVANO-FRANKIVSK: Misto NV [in Ukrainian]; 2. *Lukianenko, I., & Sydorovych, M.* (2010). Budget and tax policy of Ukraine: new challenges. NaUKMA [in Ukrainian].; 3. *Lerner, A. P.* (1944). The economics of control; principles of welfare economics. New York : The Macmillan Co [in English].; 4. *Nell, E. J., & M., Forstater.* (2003). Reinventing functional finance : transformational growth and full employment. Northhampton, MA : Edward Elgar Pub [in English]; 5. *Azarov, M.Ya., Yaroshenko, F.O., Yefymenko, T.I.* (2004). State financial policy and budget revenue forecasting of Ukraine. NDFI [in Ukrainian]; 6. *McConnell, C. R., & Brue, S. L.* (2005) Economics : principles, problems, and policies. 16th ed. Boston : McGraw-Hill/Irwin [in English].; 7. Budget Code of Ukraine. (2023, April 1). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2456-17> [in Ukrainian]; 8. *Riabushka, L.B., & Veremchuk, D.V.* (2008). Budget and tax policy in the system of regulation of economic development of the state. Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu: zb. nauk. Prats, 8, 182-187 [in Ukrainian]; 9. *Ivanov, Yu. B., & Shvabii, K. I.* (2017). Urgent problems of the formation of state tax policy in Ukraine. Finansy Ukrainy, 5, 39-52 [in Ukrainian]; 10. *Pasichnyi, M. D.* (2016). Tax policy of Ukraine in modern conditions. Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriya : Ekonomika. (Vol. 21), 7(2) [in Ukrainian]; 11. Tax Code of Ukraine. (2023, April 28). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-19#n6> [in Ukrainian].